

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE SORUNLARI FARKINDALIK DÜZEYLERİ

(The Levels of Primary 6th Grade Students' Awareness of
Environmental Issues)

Yrd. Doç. Dr. Elvan YALÇINKAYA

Niğde Üniversitesi İlköğretim Bölümü, eyalcinkaya@nigde.edu.tr

ÖZET

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesidir. Çalışmada öğrencilerin çevre sorunları farkındalıklarını belirlemek amacıyla çevre sorunları farkındalık ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte hem lokal boyutta Türkiye'deki çevre sorunları hem de küresel boyutta dünyadaki çevre sorunları ile ilgili maddeler yer almaktadır. Toplam 504 öğrenci bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Toplanan verilerin analizinde SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Öğrencilere göre hem Türkiye hem de dünya açısından ormanların yok oluşu, su, hava ve toprak kirliliği ile küresel ısınma ciddi çevre sorunlarıdır. Yapılan analizlerde Türkiye çapında çevre sorunları ile dünya çapında çevre sorunlarına ilişkin görüşleri arasındaki anlamlı farklılık dünya lehinedir. Öğrenciler ormanların yok olması, su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği ve küresel ısınmayı Türkiye'ye göre dünya çapında daha ciddi çevre sorunu olarak görmektedirler.

Anahtar kelimeler: *Çevre, çevre sorunları, ilköğretim, sosyal bilgiler.*

ABSTRACT

The general purpose of the research is to determine the recognition levels of 6th grade students about environmental problems. In the study, environmental recognition scale was used to determine the recognition levels of the students about environmental problems. In the scale, there are items about environmental problems in Turkey as well as the world. Study group consist of 504 elementary students. SPSS 16.0 statistical package were used for the analysis of the collected data. According to students, destruction of forests, air, water and earth pollution and global warming are serious environmental problems for the world. In the analysis made, the significant difference between their opinions regarding Turkey's environmental problems and global environmental problems are in favour of the world. Students consider destruction of forest, air, water and earth pollution and global warming are more serious global problems rather than problems of Turkey only.

Key words: *Environment, environmental issues, primary, social studies.*

1.GİRİŞ

Günümüz Dünyası, geçmişinden oldukça farklı bulunuyor. Dünyanın farklı konumda olması, üzerinde yaşayan insanların faaliyetlerinden kaynaklanıyor. İnsanoğlu yaşadığı dünya üzerinde, daha rahat yaşam sağlayabilmek için yaşadığı çevrede önemli değişiklikler yapıyor. Dünya üzerinde yapılan bu değişikliklerin büyük bir kısmı, dünyanın doğal dengesini bozuyor ve çok sayıda sorunlar ortaya çıkıyor (Özey, 2004). Tarih boyunca insanlar sürekli olarak çevreyi etkilemişler ya da çevreden etkilenmişlerdir. İçinde yaşadığı çevre insanoğlu için her zaman önemli olmuştur. Fakat her zaman insanoğlu çevreyi koruyabilmiş midir? Koruyabilmekte midir? Nasıl ve ne şekilde korumak gerektiğini bilmekte midir? Bu sorulara cevap aramak gereklidir. İnsanoğlu bu soruların cevapları üzerinde düşünmeli ve çevre konusunda daha duyarlı olmalıdır. Aslında çevresel sorunların ortaya çıkmasına insanlar sebep olmaktadır. Bununla beraber insanlığın en önemli görevlerinden birisinin de çevreyi koruma olduğu unutulmamalıdır.

Ulusal ve uluslararası örgütler, ekolojistler, yeşiller, çevreciler bir araya gelip öce insanı, sonra insanın yaşaması için gerekli olan doğayı kurtarmanın yollarını bulmalılar (Güney, 2002:267). Kuşkusuz ki doğanın dengesini bozmamak ancak çevre konusunda bilinçli nesiller yetiştirmekle olur. Yeni neslin çevre konusunda daha duyarlı olmalarını sağlamak eğitimcilerin en önemli görevleri arasındadır.

İnsanların daha güzel, daha sağlıklı ve daha mutlu bir yaşam sürmesi bakımından çevreye karşı duyarlılık, üzerinde durulması gereken bir konudur. Çevreye karşı duyarlı vatandaşlar yetiştirebilmek ise ancak etkili bir çevre eğitimi ile mümkündür. Bu eğitimin temeli ailede ve okulda atılmaktadır. Okulda daha sistematik bir biçimde verilen çevre eğitimi, eğitimin her kademesinde önemi giderek artan bir çalışma alanıdır ve ilköğretim programlarında her zaman yerini bulmuştur. Çevre konularına kapsamlı bir biçimde yer veren derslerden birisi de sosyal bilgilerdir. Eğitimin özellikle de sosyal bilgiler dersinin en önemli amaçlarından birisi ilköğretim çağındaki öğrencilerde çevre bilinci kazandırmaktır. İlköğretim okullarında okutulmakta olan birçok dersin öğrencilere kazandırmak zorunda olduğu değer “çevreye duyarlılık” olup özellikle de sosyal bilgiler öğretim programında bu açık bir şekilde ifade edilmiş ve doğrudan kazandırılması gereken bir değer olarak

belirtmiştir. Öğrencilerin çevre sorunları ile ilgili çeşitli algıları ve bu konuya yönelik bakış açılarını ortaya çıkarabilmek programda belirtilen “çevreye duyarlılık” değerini kazandırmak bakımından önemli görülmektedir. Öğrencilerin çevre sorunları konusunda bilinçlendirilmesini sağlamak açısından da çevre sorunlarına ilişkin algılarını tespit edebilmek gereklidir.

Çevre ile ilgili sorunlar ve buna bağlı gelişen gerek toplumsal gerek bireysel tepkiler özellikle 1960’ların sonlarına doğru önem kazanmıştır. Ne yazık ki çevre eğitimi ülkemizde hala fantastik bir yaklaşımla ele alınmakta ve fen programlarından ötelenmektedir (Taşkın ve Şahin, 2008). Oysaki çevre eğitimi eğitimin her kademesinde her dersin programında önemle üzerinde durulması gereken bir konudur.

Çevre eğitimi ve amaçları ile ilgili olarak son 30 yıldır çok sayıda şey yazıldı ve çevre eğitimi ile ilgilenen araştırmacılar daha çok bilişsel ve duyuşsal özelliklerin çevre eğitimine etkisine odaklandı (Jeronen, Jeronen ve Raustia, 2009). 1977 Tiflis Uluslararası Çevre Eğitimi Konferansı, çevre eğitimi alanında belirleyici bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Sarabhai, Pandya & Namagiri, 2007’den akt: Negev ve diğerleri, 2010). Konferansın önerileri, yerel ve küresel çevre sorunlarını bilme ve anlamının önemi, bunların nedenleri ve çözümleri üzerine vurgu yapmaktadır (UNESCO, 1978’den akt: Negev ve diğerleri, 2010; Jeronen, Jeronen ve Raustia, 2009).

Çevre çok boyutlu bir kavram olup; doğal boyutunun yanı sıra kültürel, politik, iktisadi, ekolojik, sosyal, psikolojik boyutları da bulunmaktadır (Kahyaoğlu, Daban ve Yangın, 2008). Bireylerin çevrenin bu çok boyutluluğunu fark etmeleri onların çevre sorunlarına ilişkin bakış açılarında da önemli değişiklikleri beraberinde getirecektir.

Gelecek nesillerin daha sağlıklı ve güvenilir bir ortamda yaşamalarını sağlamak için çevreye duyarlı bireyler yetiştirmek, bir zorunluluk haline gelmiştir (Şahin ve diğerleri, 2004). Genç insanların çevresel tutumları özellikle çok önemlidir. Çünkü; bugünkü şartlardan dolayı ortaya çıkan çevresel problemlere çözüm yolu bulmak için onların etkileri daha fazla olacaktır. Bu sebeple öyle görünüyor ki okul çağındaki öğrenciler için etkili bir çevre eğitimi çok önemlidir (Erol ve Gezer, 2006).

Çevre eğitiminin kökleri, doğayı ve doğal kaynakları koruma eğitimine dayanmaktadır. Ancak, çevre hareketi doğayı koruma etkinliklerinden farklı olduğu gibi çevre eğitimi de, doğayı ve doğal kaynakları koruma eğitiminden farklıdır (Ünal ve Dımişki, 1999). Çevre eğitiminde öğrencilerin çevre sorunlarını fark etmeleri sağlanmalıdır. Çevre sorunlarına öğrencilerin değişik açılardan bakmaları sağlanarak etkili bir çevre eğitimi verilebilir. Çevreye duyarlı vatandaşlar yetiştirmek ve öğrencilerin bu konuya hassasiyet göstermelerini sağlamak amacıyla çevre sorunlarının mevcut durumu günlük hayattan çeşitli örneklerle zenginleştirilebilir.

Türkiye’de çevreyi algılayış ile ilgili yapılan çalışmalar ergenlik çağına gelen öğrencilerin çevreye karşı tutumlarını olumlu olarak tanımlasa da bu yaklaşımlar görecelidir (Taşkın, 2004; Tuncer, Ertepinar, Tekkaya ve Sungur, 2005; akt: Taşkın ve Şahin, 2008). Olumsuz tutuma sahip olan öğrencilerin de olabileceği unutulmamalı ve olumlu tutuma sahip öğrencilerin tutumları pekiştirilmelidir. Öğrencilerin çevre konusunda olumlu tutuma sahip olmaları etkili bir çevre eğitimiyle mümkündür.

Schultz ve diğerleri (2005) çevresel sorunlara ilişkin merakımızdan bahsederken çevresel ilgi; çevreyle alakalı sorun ve aktiviteleri bir birey olarak ele alırken taşıdığımız inanç, merak, ilgi, görüş ve davranışsal niyetlerden bahsederken ise çevresel tutum kavramlarını kullandığımızı ifade etmektedirler. Bu çerçeveden bakıldığında, çevrenin geleceği için öğrencilerin vizyonları, onların çevreye ilişkin ilgilerinin bir yönü iken, öğrencilerin çevre sorunları ile ilgili uğraşları ve çevresel ilgileri onların çevresel tutum yönleridir (Schultz ve diğerleri, 2005).

Çevre sorunları ile çevre duyarlılığı ve çevre eğitimi arasında doğrudan bir ilgi görülebilmektedir. Çevre sorunlarının çözümünde, bireyin duyarlılığının ve aldığı çevre eğitiminin yeterliliğinin etkisi göz ardı edilemez (Çabuk ve Karacaoğlu, 2003). Çevre sorunları ile çevre eğitimi arasındaki doğrudan ilişki bağlamında öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin bakış açılarını ve farkındalık düzeylerini tespit etmek bu yönüyle önem arz etmektedir.

2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı, ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeylerinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrencilerin Türkiye'deki çevre sorunlarına (ormanların yok olması, su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği, küresel ısınma) yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?
- Öğrencilerin dünyadaki çevre sorunlarına (ormanların yok olması, su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği, küresel ısınma) yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?
- Öğrencilerin doğal çevreye yakınlıkları ne derecededir?
- Öğrencilerin Türkiye çapındaki çevre sorunlarına yönelik farkındalıkları ile dünya çapındaki farkındalıkları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- Öğrencilerin doğal çevreyle olan ilişkileri ile çevre sorunları farkındalıkları arasında nasıl bir korelasyon vardır?

3.MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma betimsel türde bir çalışmadır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler (Kaptan, 1998).

3.1. Veri Toplama Aracı

Araştırmada Schultz, Gouveia, Cameron, Tankha, Schmuck ve Franek (2005) tarafından geliştirilen, Özdemir ve Yapıcı tarafından ise 2010 yılında Türkçeye uyarlanmış olan Çevre Sorunları Farkındalık Ölçeği kullanılmıştır. Schultz ve diğerleri (2005) çevresel tutum ve değerler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla 6 ülkede, Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Hindistan, Yeni Zelanda ve Rusya, yaptıkları çalışmada bu ölçeği kullanmışlardır. Son yıllarda çevre sorunları ile ilgili araştırmalarda norm-aktivasyon teorisinin bileşenlerinin kullanıldığına vurgu yaparak çalışmalarında iki seviyede olmak üzere bu bileşenleri kullanmışlardır. Ölçekte lokal boyutta Türkiye'deki çevre sorunları ve küresel boyutta dünyadaki çevre

sorunları ile ilgili maddeler yer almaktadır. Özdemir ve Yapıcı (2010) aynı zamanda ölçeğe öğrencilerin doğal çevreyle ilişkilerini diğer bir ifadeyle doğayla ne kadar iç içe yaşadıklarını tespit etmek amacıyla tek maddeden oluşan bir soru eklemiştir.

Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeğinin güvenilirliği Özdemir ve Yapıcı (2010) tarafından DFA (Doğrulayıcı faktör analizi) ve AFA (Açımlayıcı faktör Analizi) ile test edilmiştir. Tablo 1’de analiz sonuçlarına ilişkin değerlere yer verilmiştir. Ölçeğin Türkiye boyutunun Cronbach Alfa değeri 0,76 iken dünya boyutunun Cronbach Alfa değeri 0,82 olarak belirlenmiştir. Ölçek için Cronbach Alfa değeri ise 0.83 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin Türkiye boyutunun Cronbach Alfa değeri 0,78 iken dünya boyutunun Cronbach Alfa değeri 0,81 olarak belirlenmiştir. Ölçek için Cronbach Alfa değeri 0,86 olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Çevre Sorunlarına Yönelik Farkındalık Ölçeği Faktör Analizleri

Doğrulayıcı Faktör Analizi	\bar{x}	109.600			
	Df	34			
	X²/df	3.22			
	RMSEA	0.09			
	GFI	0.92			
	AGFI	0.86			
	CFI	0.90			
	NNFI	0.87			
Açımlayıcı Faktör Analizi	Faktör Yükleri	Türkiye		Dünya	
		M1	0.690	M6	0.792
		M2	0.778	M7	0.815
		M3	0.776	M8	0.714
		M4	0.688	M9	0.742
	M5	0.582	M10	0.686	
	Alfa	0.78		0.81	
Ölçek için Cronbach Alfa: 0.86					

3.2.Çalışma Grubu

2010-2011 Eğitim-Öğretim yılında Niğde il merkezinde farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip 8 ilköğretim okulunda öğrenim gören 504 ilköğretim 6. sınıf öğrencisi araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

3.3.Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına ilişkin farkındalık düzeyleri, nicel analiz yapılarak tespit edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde SPSS 16.0 istatistik paket programı kullanılmıştır. Elde edilen veriler sayı ve yüzdelerle ifade edilmiş, ortalama değerleri kullanılmıştır. Bunun yanında t-testi ve korelasyon testi yapılmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda çevre sorunlarına ilişkin öğrencilerin görüşleri ile ilgili birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin her bir çevre sorununa yönelik farkındalık düzeyleri, verdikleri cevapların aritmetik ortalamalarına bakılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla aritmetik ortalaması 1.00-1.75 arası "hiç", 1.76-2.50 arası "biraz", 2.51-3.25 arası "orta" ve 3.26-4.00 arası ise "çok" olarak değerlendirilmiştir.

4.BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilerin Türkiye ve dünya çapında ormanların yok olmasını ne kadar ciddi bulduklarına ilişkin görüşleri Tablo 2'de sunulmuştur. Tablodan da görüldüğü üzere öğrenciler hem Türkiye hem de dünya açısından ormanların yok olmasını ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedirler. Şu anda Türkiye çapında ormanların yok olmasını ne kadar ciddi buluyorsunuz? sorusuna 333 öğrenci "çok" ve 131 öğrenci "orta" cevabını vermiştir. Dünya çapında ciddi bulma oranlarında ise 396 öğrencinin "çok" ve 77 öğrencinin "orta" cevabı dikkat çekicidir. Hem Türkiye hem de dünya kategorisinde öğrencilerin en fazla verdikleri cevap "çok" olmuştur. Türkiye çapında ormanların yok olması maddesinin aritmetik ortalama değeri 3.56 ve dünya çapında 3.70 olup öğrenciler Türkiye ve dünya çapında ormanların yok olmasını "çok" ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedir.

Tablo 2. Öğrencilerin Ormanların Yol Olmasına İlişkin Görüşleri

Türkiye Çapında			Dünya Çapında		
Seçenekler	N	%	Seçenekler	N	%
Hiç	9	1.8	Hiç	11	2.2
Biraz	31	6.2	Biraz	20	4.0
Orta	131	26.0	Orta	77	15.3
Çok	333	66.1	Çok	396	78.6
Toplam	504	100.0	Toplam	504	100.0

Tablo 3'te Türkiye ve dünya çapında öğrencilerin su kirliliğini ne kadar ciddi bulduklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere bakıldığında öğrencilerin hem Türkiye hem de dünya çapında su kirliliğinin önemli bir çevre sorunu olduğunu düşündükleri söylenebilir. Öğrencilerin % 61.1'i su kirliliğinin Türkiye açısından "çok" ciddi bir çevre sorunu ve % 74.8'inin de dünya açısından "çok" ciddi bir çevre sorunu olduğunu düşündükleri görülmektedir. Türkiye çapında su kirliliği maddesinin aritmetik ortalama değeri 3.48 ve dünya çapında 3.68 olup öğrenciler Türkiye ve dünya çapında su kirliliğini "çok" ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Su Kirliliğine İlişkin Görüşleri

Türkiye Çapında			Dünya Çapında		
Seçenekler	N	%	Seçenekler	N	%
Hiç	12	2.4	Hiç	7	1.4
Biraz	43	8.5	Biraz	21	4.2
Orta	141	28.0	Orta	99	19.6
Çok	308	61.1	Çok	377	74.8
Toplam	504	100.0	Toplam	504	100.0

Öğrencilerin şuan Türkiye ve dünya çapında hava kirliliğini ne kadar ciddi buluyorsunuz? sorularına verdikleri cevaplara ilişkin bilgilere Tablo 4'te yer verilmiştir. Öğrencilerin 352'si (% 69.8) Türkiye çapında ve 410'u dünya çapında hava kirliliğinin "çok" ciddi bir çevre sorunu olduğu görüşündedirler. Türkiye çapında 120 öğrenci "orta" ve 43

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE SORUNLARI FARKINDALIK DÜZEYLERİ

öğrenci “biraz” cevabını verirken; dünya çapında 99 öğrenci “orta” ve 21 öğrenci “biraz” cevabını işaretlemiştir. Türkiye çapında hava kirliliği maddesinin aritmetik ortalama değeri 3.62 ve dünya çapında 3.74 olup öğrenciler Türkiye ve dünya çapında hava kirliliğini “çok” ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Hava Kirliliğine İlişkin Görüşleri

Türkiye Çapında			Dünya Çapında		
Seçenekler	N	%	Seçenekler	N	%
Hiç	10	2.0	Hiç	11	2.2
Biraz	22	4.4	Biraz	15	3.0
Orta	120	23.8	Orta	68	13.5
Çok	352	69.8	Çok	410	81.3
Toplam	504	100.0	Toplam	504	100.0

Tablo 5’te Türkiye ve dünya çapında öğrencilerin toprak kirliliğini ne kadar ciddi bulduklarına ilişkin bilgiler sunulmuştur. Türkiye çapında toprak kirliliğini ne kadar ciddi buluyorsunuz? Sorusuna öğrencilerin 263’ü “çok”, 176’sı “orta” ve 22 tanesi “biraz” cevabını verirken 10 öğrenci ise “hiç” seçeneğini işaretlemiştir. Dünya çapında ne kadar ciddi buluyorsunuz? Sorusuna da öğrencilerin 326’sı “çok”, 138’i “orta”, 29’u “biraz” ve 11’i “hiç” cevabını vermişlerdir. Türkiye çapında toprak kirliliği maddesinin aritmetik ortalama değeri 3.37 ve dünya çapında 3.55 olup öğrenciler Türkiye ve dünya çapında toprak kirliliğini “çok” ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Toprak Kirliliğine İlişkin Görüşleri

Türkiye Çapında			Dünya Çapında		
Seçenekler	N	%	Seçenekler	N	%
Hiç	10	2.0	Hiç	11	2.2
Biraz	55	10.9	Biraz	29	5.8
Orta	176	34.9	Orta	138	27.4
Çok	263	52.2	Çok	326	64.7
Toplam	504	100.0	Toplam	504	100.0

Tablo 6’da öğrencilerin küresel ısınmaya ilişkin görüşlerinin yer aldığı bilgiler bulunmaktadır. Diğer çevre sorunlarında olduğu gibi küresel ısınmada da hem Türkiye hem de dünya kategorisinde öğrencilerin en fazla tercih ettikleri seçenek “çok” olmuştur. Türkiye çapında 298 öğrenci ve dünya çapında da 360 öğrenci “çok” cevabını vermiştir. Türkiye çapında küresel ısınma maddesinin aritmetik ortalama değeri 3.42 ve dünya çapında 3.62 olup öğrenciler Türkiye ve dünya çapında küresel ısınmayı “çok” ciddi bir çevre sorunu olarak görmektedir.

Tablo 6. Öğrencilerin Küresel Isınmaya İlişkin Görüşleri

Türkiye Çapında			Dünya Çapında		
Seçenekler	N	%	Seçenekler	N	%
Hiç	13	2.6	Hiç	8	1.6
Biraz	59	11.7	Biraz	31	6.2
Orta	134	26.6	Orta	105	20.8
Çok	298	59.1	Çok	360	71.4
Toplam	504	100.0	Toplam	504	100.0

Tablo 2, 3, 4, 5 ve 6’da görüldüğü gibi öğrencilere göre ormanların yok oluşu, su, hava ve toprak kirliliği ile küresel ısınma ciddi çevre sorunlarıdır.

Öğrencilerin doğal çevre ile aralarındaki ilişkiye diğer bir ifadeyle doğayla ne kadar iç içe yaşadıklarına ilişkin görüşlerine bakılmış ve sonuçlar Tablo 7’de sunulmuştur. Öğrenciler ölçekte yer alan bu soruya 7 seçenekten birisini işaretleyerek cevap vermişlerdir. 7 seçeneği “çok” 1 seçeneği ise “hiç” olarak belirlenmiştir. 7’den 1’e doğru gidildikçe doğa ile ilişkinin derecesi azalmaktadır. 1 seçeneği ise arada hiçbir ilişkinin olmadığını ifade etmektedir. Ölçekte 1 ve 2 zayıf, 3, 4 ve 5 orta, 6 ve 7 yüksek olarak değerlendirilmiştir. Tabloyu incelediğimizde görüşler çerçevesinde öğrencilerin doğal çevreyle % 56.1’i “çok”, % 38.1’i “orta” ve % 5.8’i ise “zayıf” ilişki içerisinde oldukları görülmüştür.

Tablo 7. Öğrencilerin Doğal Çevre İle Aralarındaki İlişki (Doğayla Ne Kadar İç İçe Yaşadıkları)

Doğal Çevre İle İlişkinin Derecesi													
Çok ←-----→ Hiç													
7		6		5		4		3		2		1	
N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
109	21.6	174	34.5	83	16.5	72	14.3	37	7.3	20	4.0	9	1.8

Öğrencilerin Türkiye çapındaki çevre sorunlarına ilişkin görüşleri ile dünya çapındaki çevre sorunlarına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığına bakılmış ve sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde eşleştirilmiş tüm ölçümlerle ilgili farklılıklar anlamlı bulunmuştur (p: 0.000). Yapılan analizlerde Türkiye çapında çevre sorunları ile dünya çapında çevre sorunlarına ilişkin görüşleri arasındaki anlamlı farklılık dünya lehinedir. Öğrencilerin ormanların yok olması, su kirliliği, hava kirliliği, toprak kirliliği ve küresel ısınmayı Türkiye’ye göre dünya çapında daha ciddi bulduklarını ifade edebiliriz.

Tablo 8. Türkiye Çapındaki Çevre Sorunlarına İlişkin Görüşleri ve Dünya Çapındaki Çevre Sorunlarına İlişkin Görüşlerinin t-Testi Sonuçları

Ölçüm	X	SS	Sd	t	p
1. Türkiye Çapında Ormanların Yok Olması- Dünya Çapında Ormanların Yok Olması	3.56	0.69	503	-4.438	0.0001
2. Türkiye Çapında Su Kirliliği- Dünya Çapında Su Kirliliği	3.48	0.75	503	-6.557	0.0001
3. Türkiye Çapında Hava Kirliliği- Dünya Çapında Hava Kirliliği	3.62	0.67	503	-4.840	0.0001
4. Türkiye Çapında Toprak Kirliliği- Dünya Çapında Toprak Kirliliği	3.37	0.76	503	-5.349	0.0001
5. Türkiye Çapında Küresel Isınma- Dünya Çapında Küresel Isınma	3.42	0.80	503	-5.887	0.0001

Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile çevre sorunlarını Türkiye ve dünya çapında ciddi bulmaya yönelik görüşleri arasında nasıl bir korelasyon olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile Türkiye çapında ormanların yok olmasını ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.148$; $p=0.001$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile Türkiye çapında su kirliliğini ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.161$; $p=0.0001$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile Türkiye çapında hava kirliliğini ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.136$; $p=0.002$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile Türkiye çapında toprak kirliliğini ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.204$; $p=0.0001$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile dünya çapında su kirliliğini ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.147$; $p=0.001$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Öğrencilerin doğal çevreyle aralarındaki ilişki ile dünya çapında toprak kirliliğini ciddi bulmaya ilişkin görüşleri arasında pozitif yönde bir korelasyon vardır ($r=0.126$; $p=0.005$). Fakat aralarındaki korelasyon zayıftır. Diğerleri arasında da pozitif yönde bir ilişki olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı bulunamamıştır.

5.SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulguları çerçevesinde çalışmaya katılan İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarını Türkiye ve dünya çapında çok ciddi bir çevre sorunu olarak gördükleri sonucuna ulaşmaktayız. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeylerinin oldukça yüksek olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Bunun yanında öğrencilerin dünya çapındaki çevre sorunlarının Türkiye çapından daha ciddi olduğunu düşündüklerini ifade edebiliriz.

Öğrencilerin çevre sorunlarına ilişkin görüşlerini tespit etmek için Seçgin ve diğerleri (2010) tarafından öğrencilere karikatür çizdirilmiştir. Öğrencilerin karikatür yorumlarında yer alan kavramların kullanılma sıklığını incelemişler; bu karikatürlerde en çok küresel ısınma, kirlilik, kuraklık, doğal denge, duyarsızlık, bilinçsizlik, insan gibi kavramların

tekrarlandığını gözlemlemişlerdir. Negev ve diğerleri (2010) yaptıkları araştırmada öğrencilerden yerel bir çevre sorununu, nedeni ve çözüm önerisini yazmalarını istemişlerdir. Öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtları nitel olarak analiz etmişlerdir. Öğrencilerin karşılaştıkları çevre sorunlarını; katı atık, hava kirliliği, açık alanlar, su kirliliği, kanalizasyon, gürültü, cep telefonu radyasyonu, kötü koku, hayvanlar, altyapı, su sıkıntısı ve diğer sorunlar olarak sınıflandırmışlardır. Görüldüğü üzere Seçgin ve diğerleri (2010) ve Negev ve diğerleri (2010) tarafından yapılan çalışmalarda da çalışmamıza benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Benzer sonuçlara Aydın (2010) tarafından yapılan çalışmada da rastlanmaktadır. Coğrafya öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla Aydın (2010) tarafından yapılan çalışmada öğrenciler doğal kaynakların aşırı ve bilinçsizce kullanımı, ormanların azalması, iklim değişikliği, radyoaktif kirlilik, hava kirliliği, su kirliliğini önemli çevre sorunu olarak görmektedirler. Bu yönüyle bu araştırma bulguları Aydın tarafından yapılan araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Çalışmamıza katılan İlköğretim 6. sınıf öğrencilerine göre de küresel ısınma, ormanların azalması ve kirlilik çok önemli çevre sorunları olarak görülmektedir.

Gökçe ve diğerleri (2007) yaptıkları araştırma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlara bakarak ilköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının genelde olumlu yönde olduğunu söylemişlerdir. Türkiye’de zorunlu eğitim olan ilköğretimden mezun bireylerin büyük bir kısmının okul yaşamına devam etmediği bilinmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin çevreye yönelik olumlu tutuma sahip olmaları çevre sorunlarının önlenmesi ve yaşanabilir, sağlıklı bir çevre oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır (Gökçe ve diğerleri, 2007). Erol ve Gezer (2006) ise üniversite öğrencilerinin çevre ve çevre sorunlarına karşı tutumlarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada öğrencilerin çevre ve çevre sorunlarına karşı tutumlarını genel olarak zayıf bulmuşlardır. Ek ve diğerleri (2009)’ne göre çevre tutum araştırmalarında çevreye ait bilgilerin yüksek olması kişilerin çevreye yararlı davranışlar göstermesine yetmemektedir. Yapılan çalışmalar olumlu tutumların davranışa dönüşmesinin kısa zaman dilimlerinde olmayacağını göstermektedir. Uzun vadede olumlu sonuçlar almak açısından çevre eğitimi tüm eğitim

kademelerinde verilmelidir (Ek vd., 2009). Çevreye yönelik olumlu tutuma sahip ve çevre sorunlarına yönelik farkındalık düzeyi yüksek öğrenciler yetiştirebilmek çevre sorunlarının azalması ve daha yaşanabilir bir çevre oluşturabilmenin ön koşuludur. Bu araştırma sonucunda öğrencilerin Türkiye ve dünya çapında çevre sorunlarının çok ciddi boyutta olduğunu fark ettikleri görülmektedir.

Yaptığımız çalışmada ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin doğal çevreye yakınlık düzeyi ile çevre sorunları farkındalık düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olmasına rağmen bu ilişki düşük düzeydedir. Doğal çevreye yakınlık düzeyleri artarken çevre sorunlarına ilişkin görüşlerinde de artış olmaktadır. Özdemir ve Yapıcı (2010) yaptıkları araştırmanın sonuçları doğa ile iç içe olan öğretmen adaylarının Türkiye ve dünyadaki çevre sorunları konusunda daha çok sorumluluk sahibi olduklarını göstermektedir. Bulgular doğaya yakın olan öğretmen adaylarının çevre sorunlarına daha çevreci yaklaştıklarını da ortaya koymaktadır. Schultz vd. (2005) ise Brezilya, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Hindistan, Yeni Zelanda ve Rusya olmak üzere 6 ülkede yaptıkları çalışma sonucunda değerler ile çevresel tutum ve ilgi arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlardır.

KAYNAKLAR

- Çabuk B., ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 189-198.
- Ek, H. N., Kılıç, N., Ögdüm, P., Düzgün, G., ve Şeker, S. (2009). Adnan Menderes Üniversitesinin farklı akademik alanlarında öğrenim gören ilk ve son sınıf öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik tutumları ve duyarlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), 125-136.
- Erol, G. H., ve Gezer, K. (2006). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının çevreye ve çevre sorunlarına yönelik tutumları. *International Journal of Environmental and Science Education*, 1(1), 65 – 77.
- Gökçe, N., Kaya, E., Aktay, S., ve Özden, M. (2007). İlköğretim öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları. *İlköğretim Online*, 6(3), 452-468.

İLKÖĞRETİM 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ÇEVRE SORUNLARI FARKINDALIK DÜZEYLERİ

- Güney, E. (2002). *Genel çevre kirlenmesi*, İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Kahyaoğlu, M., Daban, Ş., ve Yangın, S. (2008). İlköğretim öğretmen adaylarının çevreye yönelik tutumları. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 42-52.
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Negev, M., Garb, Y., Biller, R., Sagy, G., & Tal, A. (2010). Environmental problems, causes, and solutions: an open question. *The Journal of Environmental Education*, 41(2), 101–115.
- Özdemir, A., ve Yapıcı, E. (2010). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik farkındalık ve ilgi düzeylerinin karşılaştırılması. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(1), 48-56.
- Özey, R. (2004). *Günümüz dünya sorunları*, İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Schultz, P. W., Gouveia, V., Cameron, L., Tankha, G., Schmuck, P., & Franek, M. (2005). Values and their relationship to environmental concern and conservation behavior. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 457-475.
- Seçgin, F., Yalvaç, G., ve Çetin, T. (2007). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin karikatürler aracılığıyla çevre sorunlarına ilişkin algıları. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 391-398.
- Şahin, N. F., Cerrah, L., Saka, A., ve Şahin, B. (2004). Yüksek öğretimde öğrenci merkezli çevre eğitimi dersine yönelik bir uygulama. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3),113-128.
- Taşkın, Ö., ve Şahin, B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 1-14.
- Ünal, S., ve Dımsıkı, E. (1999). Unesco-unep himayesinde çevre eğitiminin gelişimi ve Türkiye'de ortaöğretim çevre eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16-17, 142 – 154.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2005) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (2. baskı). Ankara: Seçkin yayıncılık.